

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Pitkänen, Silja

Title: Intoa ja idealismia varhaisessa Neuvostoliitossa

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Pitkänen & Agricola - Suomen historiaverkko, 2018.

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Pitkänen, S. (2018). Intoa ja idealismia varhaisessa Neuvostoliitossa. Agricolan kirja-arvostelut, 16.11.2018. <https://agricolaverkko.fi/review/intoa-ja-idealismia-varhaisessa-neuvostoliitossa/>

Intoa ja idealismia varhaisessa Neuvostoliitossa

16.11.2018 | SILJA PITKÄNEN

Vesa-Matti Lahden Siperia kutsuu! ja Julia L. Mickenbergin American Girls in Red Russia ovat taiten laadittuja tietokirjoja, jotka perustuvat osittain samoihin alkuperäislähteisiin. Lahden teos valottaa teollisen siirtokunnan elämää Siperiassa, Kemerovon kaivoskaupungissa 1920-luvulla, ja Mickenbergin kirja käsittelee amerikkalaisia naisia varhaisessa Neuvostoliitossa, osittain samaisessa Kemerovon siirtokunnassa. Myös amerikkalaisen toimittajan ja kirjailijan Ruth Kennellin hahmo yhdistää teoksia. Molemmat kirjat ovat kiinnostavia kurkistusaukkoja Neuvostoliiton ulkomaalaisten rakentajien arkeen.

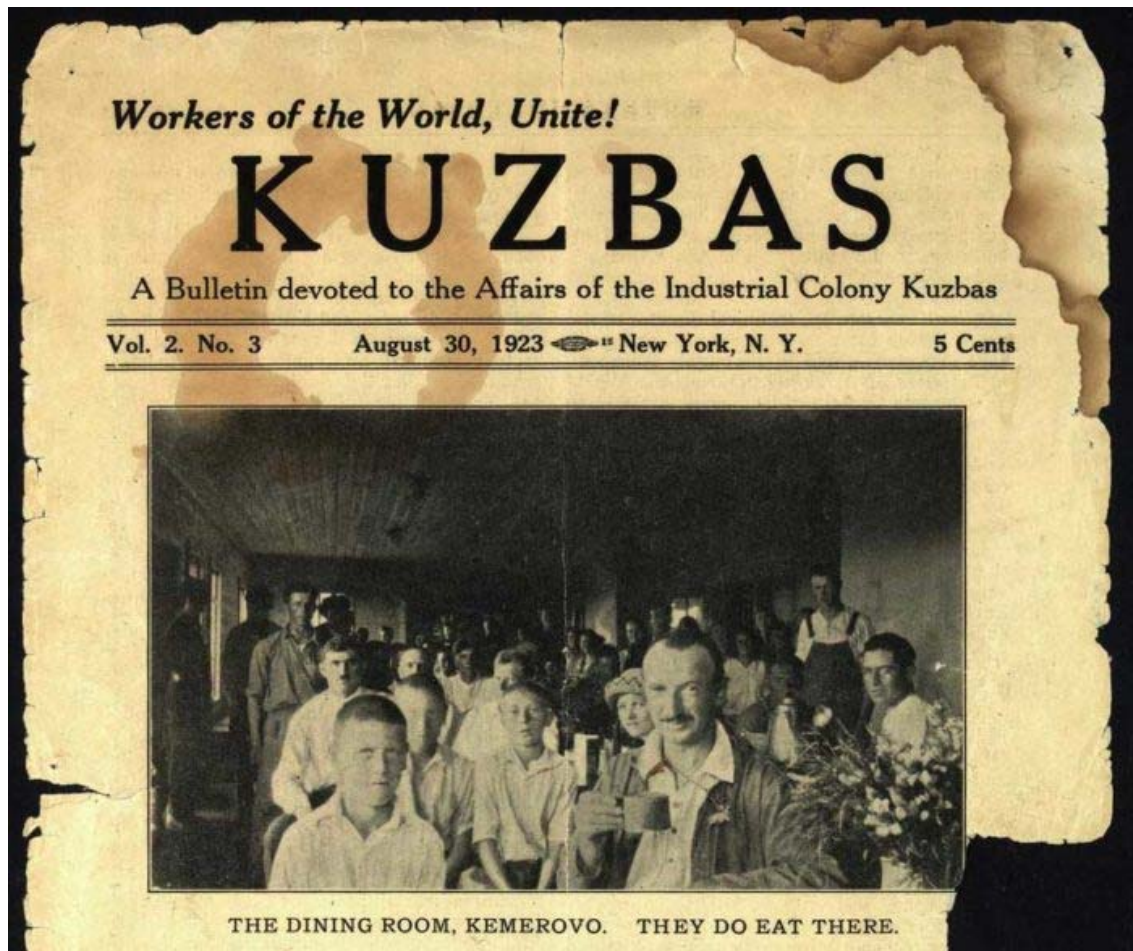
Lahti, Vesa-Matti: *Siperia kutsuu! Kansainvälisen Kuzbas-siirtokunnan ja sen suomalaisten tarina 1921–1927*. Into Kustannus Oy, 2017. 233 sivua. ISBN 9789522648013.

Mickenberg, Julia L.: *American Girls in Red Russia. Chasing the Soviet Dream*. The University of Chicago Press, 2017. 427 sivua. ISBN 9780226256122.

Antti Tuurin *Ikitie*-romaanin perustuva palkittu elokuva on viime aikoina tehnyt suomalaisten Neuvostoliiton-siirtolaisuutta tutuksi suurelle yleisölle. Kirjan ja elokuvan ohella vastaavia teemoja on käsitelty useissa romaaneissa ja tietoteoksissa. **Teuvo Peltoniemi** on perehtynyt suomalaisten eri puolille maailmaa perustamiin utopiayhteisöihin klassikkoteoksessaan *Kohti parempaa maailmaa* (1985), jossa hän käy läpi suomalaissiirtokuntia Australiasta **Matti Kurikan** Sointulan kautta Neuvosto-Karjalaan ja Brasiliaan. Siirtolaisuustutkija **Reino Kero** puolestaan on kirjoittanut amerikansuomalaisuudesta useissa teoksissaan, myös amerikansuomalaisista Neuvosto-Karjalassa (Neuvosto-Karjalaa rakentamassa; 1983). **Esko**

Tommola on perehtynyt amerikansuomalaisten yhteisölliseen elämään erityisesti New York Cityssä teoksessa *Uuden maan rakentajat* (1989).

Uuden, paremman maailman ja tulevaisuuden rakentaminen on keskeistä myös Lahden ja Mickenbergin teoksissa. Toimittaja ja kirjailija **Vesa-Matti Lahden** kiinnostus suomalaisiin varhaisessa Neuvostoliitossa alkoi henkilökohtaisesta motiivista: hänen isoisänsä **Richard Lahtityö**skenteli vuosina 1922–1923 Siperiassa, Autonomous Industrial Colony (AIC) Kuzbas -siirtokunnassa, Kemerovon kaupungissa. Koloniassa oli noin 600 kansainvälistä asukasta, joista noin 150 oli suomalaistaustaisia, kuten Lahti kertoo. Siirtokunnassa oli myös runsaasti amerikkalaisia, ja sitä kutsuttiinkin amerikkalaiseksi siirtokunnaksi. Suomalaisista moni oli Richard Lahden lailla amerikansuomalainen. Työntekijöitä oli yhteensä noin 20 maasta, Yhdysvaltojen ja Suomen ohella muun muassa Jugoslaviasta ja Indonesiasta.

Yhdysvalloissa ilmestynyt lehti jossa houkutellaan siirtolaisia Kuzbasiin.

SOLIDAARISUUTTA JA TASA-ARVOA ETSIMÄSSÄ

Kuten Lahti kirjan esipuheessa kuvaa, hänen tutkimusmatkansa – niin kirjallinen kuin konkreettinenkin – sai alkunsa vuonna 2001, kun hänen isoäitinsä jäämistöstä löytyi isoisän päiväkirja, jossa käsiteltiin aikaa Kuzbas-siirtokunnassa. Vesa-Matti Lahti matkusti Richard Lahden jalanjäljissä Kemerovoön. Hän toteaa, että siirtokunnan tarina osoittautui kiinnostavammaksi ja siirtokunta merkittävämmäksi, kuin hän oli ennalta arvellut, ja näin ollen koloniasta oli pakko kirjoittaa kirja. Hyvä niin, sillä Kuzbasin vaiheet ja laajemmin suomalaisten keskeinen asema niin 1900-luvun alkupuolen amerikkalaisissa vasemmistolaisissa liikkeissä kuin Neuvostoliiton rakentamisessakin ovat jääneet melko vähälle huomioille, ja niihin on kohdistunut vasta lähivuosina laajempaa tutkimuksellista kiinnostusta.

Richard Lahti lähti vuonna 1922 New Yorkista kohti Neuvosto-Venäjän Petrogradia Kuzbas-siirtokunnan suomeksikin käännetyn rekrytointilehtisen innostamana. Mainoksessa luvattiin kaunopuheisesti, että siirtokunnassa työläiset saivat itsehallinnon ja siellä vallitsisi solidaarisuus ja tasa-arvo. Somerolla vuonna 1894 syntynyt ja vuonna 1914 Yhdysvaltoihin lähtenyt Richard asui Chicagon pohjoispuolella Waukeganin kaupungissa kuullessaan Kuzbasista. Hän ei ollut erityisen tyytyväinen työtilanteeseensa tai tienestehinsä Yhdysvalloissa, ja Kuzbas vaikutti hyvältä mahdollisuudelta. Vesa-Matti Lahti analysoi myös muita Richard Lahden lähtöön mahdollisesti vaikuttaneita taustatekijöitä Yhdysvaltain ensimmäisestä punakammosta syndikalistisen Industrial Workers of the World (IWW) -yhdistyksen jäsenten vainoamiseen ja aktivisti **Joe Hillin** teloitukseen.

Richard Lahden kanssa samalla laivalla, S.S. Rotterdam IV:llä, matkusti noin 130 muutakin Kuzbasiin menijää. Kaikkiaan Pohjois-Amerikasta lähti vuosina 1921–1927 Neuvostoliittoon noin 5 000 henkilöä; siirtotyöläisiä ja paluumuuttajia. Amerikansuomalaisia matkusti Neuvostoliittoon 1920–30-luvuilla yhteensä noin 6000, heistä suuri osa Karjalan autonomiseen neuvostotasavaltaan.

SIIRTOKUNTIEN AVULLA ULKOMAISTA PÄÄOMAA JA TIETOTAITOA

Kuzbas-siirtokunnan ideoivat yhdysvaltalainen autotehtaan esimiehenä työskennellyt **Herbert Calvert** ja hollantilainen insinööri **Sebald Rutgers**. Myös **Lenin** innostui siirtokunnasta, sillä se perustui ensisijaisesti tarpeeseen saada ulkomaalaista pääomaa, teknistä osaamista ja asiantuntevaa työvoimaa avuksi Neuvosto-Venäjän teollistamiseen. Kuten Vesa-Matti Lahti toteaa, AIC

Kuzbas olikin Neuvostoliiton uuden talouspolitiikan kauden merkittävin ulkomaalaisten toteuttama hanke.

Yhdysvalloista tulleen avun turvin rakennettu traktoritehdas Tractorstroi 1930. Kuva Margaret Bourke-White.

Vesa-Matti Lahti kuvaa koskettavasti, kuinka olosuhteet siirtokunnassa kuitenkin olivat pettymys monelle uudistusintoiselle idealistille, ja useat kuzbasilaiset alkoivat vähitellen epäillä koko hankkeen mielekkyyttä. Vastuksia ja vitsauksia oli monia: ammattitaitoisia työntekijöitä oli liian vähän, asunnoista oli pulaa ja ne olivat heikotasoisia, jätehuolto ja hygienia olivat puutteellisia, rotat ja syöpäläiset olivat yleisiä, ja taudit, kuten pilkkukuumet, levisivät. Lisäksi talvisin oli kovia pakkasia ja kesäaikaan oli toivomisen varaa. Siirtokuntalaiset pyrkivät kuitenkin parantamaan olosuhteita monin tavoin, ja erityisesti suomalaiset kunnostautuvat rakentamalla muun muassa suuren puisen yhteistalon asuntotilannetta helpottamaan.

Laajempiin puitteisiin ei kuitenkaan ollut mahdollista vaikuttaa. Vesa-Matti Lahti tuo esiin, kuinka **Ruth Kennell**, nuori toimittaja ja äiti, uskoi päässeensä Luvattuun maahan laivan saapuessa Petrogradiin. Laivamatkan jälkeen seurueella kesti 19 päivää päästä Kemerovoön. Junamatkan tullen siirtokuntalaiset näkivät "Luvatun maan" olosuhteita: nälänhädän ja koleran koettelemia alueita sekä kerjäläisiä ja orpolapsia. Matkalaisten mielialat vaihtelivat, mutta perillepääsyä odotettiin innokkaasti. Siirtokunnan aloittaessa toimintansa muun muassa amerikkalaisten kommunistien ja IWW:n kannattajien

näkemykset työpaikkademokratiasta kuitenkin menivät ristiin. Myös paikallinen väestö pyrki toisinaan sabotoimaan kolonian toimintaa. Suuri osa siirtokuntalaisista oli joka tapauksessa sitoutunut olemaan Kuzbasissa vähintään kahden vuoden ajan.

Naisia ja lapsia ruokajonossa Magnitogorskissa 1931. Kuva: Margaret Bourke-White.

Työpaikkademokratian ohella siirtokuntalaiset riitaantuivat monesta muustakin asiasta, ja Vesa-Matti Lahti kuvaa, miten monen kuzbasilaisen mielestä "(...) olosuhteet siirtokunnassa olivat alkaneet muistuttaa niitä ikäviä oloja Yhdysvalloissa, joiden takia he olivat alkujaan lähteneet siirtokuntaan – yhdysvaltalaisten kapitalistien sijaan työläisten hallitsijaksi oli vaihtunut neuvostovaltio." (s. 117) Richard Lahti päätyi lähtemään siirtokunnasta ehdittyään olla siellä vain vajaan vuoden ajan. Hän jatkoi Keski-Venäjälle, Buin kaupunkiin sahalle töihin. Buihin olivat viranomaiset ohjanneet myös Neuvosto-Venäjälle paenneita, sisällissodassa punaisten puolella taistelleita suomalaisia. Ruth Kennell sen sijaan jäi Kuzbasiin kahden vuoden ajaksi, alkuperäisen sopimuksen mukaisesti, mutta hänen aatteellisesti pettynyt IWW:läinen miehensä **Frank Kennell** palasi Yhdysvaltoihin jo aiemmin.

KUZBASIN HUIPPUVUOSI 1924

Tuotantoa Kuzbasissa. Kuva Documentary film For a New World -sivusto.

Vesa-Matti Lahti arvioi, että arki siirtokunnassa oli kaikesta huolimatta voittopuolisesti hyvää. Olosuhteita pyrittiin myös vähitellen kohentamaan: venäjää opiskeltiin, mikä sujuvoitti yhteistyötä paikallisten kanssa, ammattitaitoista väkeä rekrytoitiin lisää, työmenetelmiä, organisaatiota ja hallintoa uudistettiin, uutta teknologiaa hankittiin ja lähialueidenkin kyliä sähköistettiin. Vuonna 1924 siirtokunnan koksi- ja kemikaalitehdas saatiin kuntoon ja käyntiin, ja siirtokunnan talous lähti kasvuun. Maataloustuotteita riitti myyntiin asti. Vesa-Matti Lahti sai aikalaislähteistä käsityksen, että kesä 1924 oli kolonian parasta aikaa. Kuitenkin jo vuodesta 1925 alkaen neuvostoviranomaiset ryhtyivät toimiin siirtokunnan saamiseksi pois ulkomaalaisten hallusta, ja siirtokunta lakkautettiin vuoden 1927 alussa. Todennäköisesti Stalin vaikutti voimakkaasti ulkomaalaiskolonian lopettamisen taustalla.

Vaikka Vesa-Matti Lahti ei ammattihistorioitsija olekaan, hän on käynyt läpi suuren määrän sekä alkuperäislähteitä että tutkimuskirjallisuutta. Siperia kutsuu! esittelee niin Richard Lahden kuin Kuzbas-siirtokunnan vaiheita monipuolisesti ja ymmärtävästi, ja maalaa taiten kuvan niin koloniaa ympäröivistä yhteiskunnallisista ja taloudellisista olosuhteista kuin myös Richard Lahden mielenmaisemista. Kirja on antoisaa luettavaa aihepiiriä jo ennestään jonkin verran tunteville, ja siihen voi hyvin tarttua myös vailla laajempia ennakkotietoja: kirjassa ovat mukana sekä Richard Lahden tarinaan liittyvien yksityiskohtien taso, että laajempien rakenteiden ja muutosten taso. Lisäksi

lukija saa erillisiltä aukeamilta yksityiskohtaista tietoa aiheista, kuten Venäjän vallankumouksista, Joe Hillistä ja Richard Lahden vapaa-ajanvietosta.

AMERIKKALAISET TYTÖT VARHAISESSA NEUVOSTOLIITOSSA

Siirtolaishistorian ohella myös naisten historian kirjoittaminen – tai historian tapahtumien kuvaaminen naisten kokemusten kautta – on ollut viime vuosina pinnalla. Esimerkiksi Suomen sisällissodan juhlavuonna aiemmin vähemmän huomiota saaneet naisnäkökulmat olivat monella tavalla esillä, muun muassa **Tiina Lintusen** teoksessa *Punaisten naisten tiet* ja Tampereen Työväen Teatterin musikaalissa *Tytöt 1918*. Punaiset naiset ovat keskiössä myös **Julia L. Mickenbergin** teoksessa *American Girls in Red Russia*. Teos kuvaa nuorten naisten vaiheita varhaisessa Neuvostoliitossa, ja samalla Neuvostoliiton alkuaikoja nuorten amerikkalaisten naisten näkökulmasta. Jotkut naisista olivat aatteellisia uuden maailman rakentajia, osa ammattitaiteilijoita jotka tekivät kiertueita Neuvostoliitossa, ja toiset taas yhteiskunnallisten mullistusten innoittamia seikkailijoita – ja moni oli useampaa näistä samaan aikaan.

Sekä Vesa-Matti Lahden että Julia Mickenbergin teoksissa keskeinen henkilö on Ruth Kennell. Lahti kertoo, että tutkimusta tehdessä hänelle tuli isoisänsä lisäksi erityisen läheiseksi Kennell, jonka laajaan muistelmaj- ja kirjeenvaihtomateriaaliin hän tutustui kirjastossa Oregonissa. Ruth Kennell ja Richard Lahti olivat samaan aikaan Kuzbasissa, ja myös matkustivat Yhdysvalloista Neuvosto-Venäjälle samassa ryhmässä ja laivassa, mutta eivät todennäköisesti tunteneet kovin läheisesti – siirtokunnassa oli kuitenkin yhteensä noin 2000 työntekijää, ja suomalaisia pidettiin kuppikuntaisina ja vaikeasti lähestyttävänä.

UUSIA NAISIA NEUVOSTOLIITOSSA

Yhteisiä henkilöitä teoksissa ovat myös Helen Wilson ja Elsie Mitchell, jotka niin ikään työskentelivät Kuzbasissa ja tekivät myös yhdessä pitkän matkan Keski-Aasiassa. Kuten teosten luonteeseen sopii, Lahti vain sivuaa heitä, kun taas Mickenberg kertoo naisten taustoista, aatteista ja vaiheista Neuvostoliitossa laajemmin. Hän myös kuvaa Ruth Kennellin muistiinpanojen kautta kuinka amerikkalaisten naimattomien naisten tulo oli odotettu tapahtuma, mutta monet miehet kokivat hienoisen pettymyksen, kun Wilson ja Mitchell, ja heidän lisäksi vielä losangelesilainen opettaja Elsa Mehlman, saapuivat paikalle lyhythiuksisina ja housuasuihin pukeutuneina.

Moscow
Newsin henkilökuntaa vappuparaatissa Moskovassa. Milly Bennett papers, Hoover Library, Stanford University. *American Girls in Red Russia: Chasing the Soviet Dream* (Julia L. Mickenberg)

Mickenbergin teoksen henkilögalleria on sangen laaja. Hän toteaa, että tuhansia amerikkalaisia matkusti Neuvostoliittoon hieman Pariisiin lähteneen "kadotetun" sukupolven jälkeen, ja huomauttaa, että Neuvostoliiton suosio nuorten amerikkalaisten siirtolaisuuden kohteena on paljolti unohtunut. Neuvostoliitto rekrytoi ensimmäisen viisivuotissuunnitelman aikana ulkomaista työvoimaa, ja koska Yhdysvalloissa oli meneillään suuri lama, tuhannet teollisuustyöläiset suuntasivat Yhdysvalloista kohti Neuvostoliittoa. Mickenbergin mukaan Neuvostoliitossa asui parhaimmillaan noin 55 000 ulkomaista työntekijää perheineen, ja amerikkalaiset olivat suurin vierastyöläisryhmä. Neuvostoliittoon lähteneet amerikkalaiset naiset olivat Mickenbergin mukaan pääsääntöisesti koulutettuja, itsenäisiä ja seikkailunhaluisia "uusia naisia".

Teos jakautuu neljään osaan, joista ensimmäinen keskittyy naisten ihmisoikeus- ja hyväntekeväisyystyöhön – muun muassa venäläisten lasten kurjistunut tilanne aiheutti huolta amerikkalaisten keskuudessa. Toisen osan aiheena on pääsääntöisesti kirjallinen ja teollinen työ, ja Kuzbas mainitaan osion otsikossakin. Kolmannessa osassa käsitellään amerikkalaisten naisten roolia kokeellisissa taiteissa, ja neljännessä osassa Mickenberg tarkastelee heidän – ennen muuta valokuvaaja Margaret Bourke-Whiten – kohtaloitaan toisen maailmansodan aikana.

PROPAGANDAA JA IDEALISMIA

Mickenberg toteaa esipuheessa, että kirja on jaoteltu temaattisesti ja osittain kronologisesti, ja että se seuraa naisten tarinoita, jotka myös ristesivät ja limittyivät toisiinsa. Vaikka rakenne onkin hivenen poukkoileva, onnistuu Mickenberg määrittelemässään tehtävässä mainiosti. Naisten toisiinsa liittyviä kohtaloita olisi todennäköisesti ollut hankalaa kuvata pelkästään kronologisesti. Lisäksi kirjan osat muodostavat selkeän kokonaisuuden, ja vaikka toistoa tai kertausta on jonkin verran, kerronta muodostaa hyvin etenevän, yhtenäisen tarinan ja tarjoaa miellyttävän lukukokemuksen ennestään melko tuntemattomasta aiheesta.

Ruth Kennell (1893-1977) Krasnaya Gorka Museum, Kemerovo.

Kuten Lahti, myös Mickenberg on käynyt läpi suuren määrän alkuperäislähteitä arkistoissa ja kirjastoissa Yhdysvalloissa ja Venäjällä, ja kirjoittanut kirjaa pitkällä aikavälillä. Teoksen lähddepohjana Mickenberg on käyttänyt päiväkirjoja, kirjeenvaihtoa ja muistelmia, kuten myös Neuvostoliitossa oleskelleiden naisten julkaisemia artikkeleja ja kirjoja. Mickenberg käy monipuolisesti läpi Ruth Kennellin vaiheita sekä hänen kirjoituksiaan, ja kertoo myös Kennellin Kuzbasin jälkeisistä vaiheista – hänen ihmissuhteistaan, kaipuustaan Yhdysvaltoihin jättämäänsä lastaan kohtaan, urastaan Moskovassa sekä toivon ja pettymyksen vaihteluista nuorena neuvostovaltiossa.

Mickenberg kuvaa laajasti ja kiinnostavasti myös journalisti **Anna Louise Strongin** vaiheita. Strong työskenteli toimittajana englanninkielisessä *Moscow News* -lehdessä, tasapainoillen idealismin ja propagandasyytösten välillä. Strong

tapasi myös Stalinin vuonna 1932, ja luonnehti tätä mieheksi ”joka ei näytä väsyneeltä tai levänneeltä, mutta joka on työskennellyt hyvin pitkään ja voi työskennellä vielä pitkään, sillä hän tietää kuinka käyttää voimiaan”. (s. 191)

Osa amerikkalaisista saapui Neuvostoliittoon omasta aloitteestaan, osa kutsuttuna. Maineikas amerikkalainen tanssija **Isadora Duncan** sai vuonna 1921 kansankomissaari **Lunatšarskiltakutsun** saapua Moskovaan perustamaan lasten tanssikoulu. Duncan oli mielissään mahdollisuudesta työskennellä ”Venäjän tasavallan ja sen lasten tulevaisuuden hyväksi” (s. 207), hänestä tuli todella suosittu, ja hänet koettiin ”uuden taiteen, uuden kirjallisuuden, uuden hallintomuodon ja uuden elämän symbolina” (s. 209), kuten Mickenberg kertoo aikalaisen luonnehtineen.

Isadora Duncanin tanssikoulun oppilaita Moskovassa 1924. Kyltissä: ”Vapaa henki voi olla olemassa vain vapaassa ruumissa”.

Vallankumouksellisen taiteensa ohella tanssija hämmästytti kulttuuripiirejä avioitumalla nuoren runoilija **Sergei Jeseninin** kanssa. **Maksim Gorki** oli suhteesta sitä mieltä, että Jeseninin runous oli paljon Duncanin tanssia ylväämpää, ja Duncanin elehdintä näytti Gorkista lähinnä siltä kuin ”vanhempi, ylipainoinen nainen yrittäisi pysytellä lämpimänä”. (s. 220) Jeseninin venäläisyys puolestaan kuohutti amerikkalaisia Duncanin Yhdysvaltain kiertueella. Kohupari erosi jo vuonna 1923. Duncan kuitenkin jatkoi opetustyön parissa, suunnitellen

muun muassa koreografian, jonka lopussa tanssijat muodostivat sirppi ja vasara -kuvion. Palattuaan takaisin Yhdysvaltoihin Duncan muisteli aikaansa Neuvostoliitossa tärkeänä niin ammatillisen kuin henkilökohtaisenkin kehityksensä näkökulmasta.

Mielenkiintoinen on myös Mickenbergin esiin tuoma episodi [Black and White -elokuvan](#) kuvauksista – tai oikeastaan suunnitelluista kuvauksista. Vuonna 1932 ryhmä afrikanamerikkalaisia saapui Neuvostoliittoon näytelläkseen elokuvassa, jonka tarkoituksena oli luoda ”autenttinen kuva neekerien elämästä Amerikassa”. (s. 243) Mickenberg analysoi, että vaikka Neuvostoliitossa ei pitänyt olla rotutietoisuutta, afrikanamerikkalaiset joutuivat monessa tilanteessa ”esittämään mustuutta”. (s. 246) Elokuvan kuvauksiakaan ei koskaan aloitettu, ja näin ollen elokuva on – Mickenbergin sanoin – kenties tunnetuin tekemättä jäänyt elokuva. Afrikanamerikkalaista seuruetta kohtaan oltiin kuitenkin ystävällisiä ja heille maksettiin hyvin. Saksofonisti **Garvin Bushell** kertoi, että ”Venäjä oli ensimmäinen maa, jossa häneen suhtauduttiin ihmisenä – henkilönä siinä missä kehen tahansa muuhunkin”. (s. 252)

VALTION VIHOLLISET

Stalinin terrori johti monien amerikkalaisten onnettomiin kohtaloihin Neuvostoliitossa, ja myös amerikkalaisten vierailut maassa vähenivät dramaattisesti 1930-luvun edetessä. Mickenberg toteaa, että jos terrori oli tarkoitettu eliminoimaan valtion viholliset, se vaikutti myös siten, että moni järjestelmälle syvästi uskollinen kansalainen ryhtyi kritisoimaan hallintoa.

Teoksen lopuksi Mickenberg käsittelee lyhyesti vakoiluteemaa, todeten, että aihe on välttämätön käydä läpi, jotta hän välttyisi kaunistelu- ja salailusyytöksiltä. Kirjailija tiivistää, että vakoiluun perehtyessään hän löysi enemmän harmaan sävyjä kuin mitä kylmän sodan aikaisessa mustavalkoisessa ilmapiirissä tuotiin esiin. Pinnalle nousi myös kysymys lojaaliudesta, sillä jotkut Mickenbergin tarkastelemista naisista välittivät jonkin verran tietoja neuvostoviranomaisille. Anna Louise Strong puolestaan joutui epäillyksi vakoilusta niin Neuvostoliitossa kuin Yhdysvalloissakin. Monilla naisista oli kuitenkin päällimmäisenä muunlaisia motiiveja kuin arkaluontoisten tietojen välitys, ja Mickenberg toteaa, että voimme oppia paljon Neuvostoliittoon lähteneiden naisten vaiheista: heidän kamppailustaan työn ja äitiyden yhteensovittamiseksi, sukupuolten tasa-arvon saavuttamiseksi ja tasaveroisen kumppanuuden kokemiseksi.

Kummassakin kirjassa on perin surullinen ja pessimistinen pohjavire. Neuvostoliittoon lähdettiin toiveikkaina rakentamaan parempaa tulevaisuutta, mutta moni lähtijä pettyi toiveissaan, ja moni myös joutui puhdistusten uhriksi.

Vesa-Matti Lahti huomauttaa, että vaikka Kuzbas ”oli vain viiden vuoden ajan toiminut kokeilu, joka ei muuttanut maailmaa, ja vaikka koko Neuvostoliitto oli erityisesti Stalinin vainopolitiikan takia lopulta jotain aivan muuta kuin mitä siirtokuntalaiset kuvittelivat, Kuzbas-siirtokunnassa oli silti paljon sellaista, josta nykypäivän idealistitkin voivat ottaa oppia.” (s. 196) Esimerkiksi siirtokunnan yhteisöllisyydessä, visionäärisyydessä sekä pyyteettömässä työskentelyssä tärkeäksi koettujen päämäärien puolesta oli paljon hyvää.

Tulipalo Kuzbasissa.

Kuva [Documentary film For a New World](#) -sivusto.

LISÄTIETOJA

- [Jari Nikkola: Amerikansuomalaiset Neuvosto-Venäjää teollistamassa \(Agricolan arvostelut 16.11.2017\)](#)
- [Krasnaya Gorka Museum Kemerovo](#)
- [Julia L. Mickenberg: American Girls in Red Russia: Chasing the Soviet Dream \(Not Even Past, 1.4.2017\)](#)
- [For a New World , The history of the Kuzbass Autonomous Industrial Colony Peter van der Toorn Vrijthoff and Vladimir Sukhatsky \(YouTube\)](#)

KIRJOITTAJA

Silja Pitkänen, Tohtorikoulutettava, Historian ja etnologian laitos, Jyväskylän yliopisto.